

Afrika: het continent van tweelingen

In Afrika worden de meeste tweelingen geboren, meer dan het totale aantal tweelingen dat in de rest van de wereld wordt geboren. Ze hebben een speciale status en er is veel cultuur omheen. “Rituelen, symbolen, lofzangen en kunstzinnige beelden zijn in elk land te vinden,” vertelt Walter van Beek, professor in de Culturele Antropologie. De kijk op tweelingen is ook cruciaal anders dan de kijk op tweelingen in het Westen.

Van Beek deed jarenlang onderzoek bij de Kapsiki in Noord Kameroen en is een van de auteurs van het boek *Twins in African and Diaspora Cultures: Double Trouble, Twice Blessed*.

De West Afrikaanse landen Mali, Togo en Congo staan bekend om het grote aantal tweelingen. Maar de Yoruba in Nigeria (en Benin) slaan alles, met 45 tweelingen per 1000 geboortes. Ter vergelijking: in Nederland zijn 18 van de 1000 geboortes een tweelinggeboorte. De verklaring voor het hoge aantal bij de Yoruba is een juiste combinatie van genen, hormonen en voedsel. Het hoofdvoedsel bij de Yoruba is de yam (een wortelknol) en deze zou stoffen bevatten die lijken op het voortplantingshormoon.

Speciale status: Goed of slecht

In de meeste Afrikaanse landen zijn kinderen heel welkom. Hoe meer, hoe beter. Tweelingen ziet men als een overvloed aan vruchtbaarheid. “Een speciaal cadeau van God,” zegt Van Beek. “Bij de Yoruba gelooft men dat tweelingen zorgen voor geluk. Ze zijn bringers van regen en goede oogsten.”

Van enkele andere Afrikaanse groepen is bekend dat tweelingen juist het tegenovergestelde oproepen. Als uitzondering op de regel, zijn ze afwijkend en gevaarlijk. Er wordt verteld dat tweelingen worden gedood vlak na hun geboorte of dat een van de twee niet mag blijven leven. “Meestal de tweede, want er is er al een,” zegt Van Beek. “Een baby in het bos achterlaten of buiten de hut in de kou is een oplossing voor wat de gemeenschap ziet als een tweelingprobleem.” Evolutionisten verklaren deze babymoord uit het feit dat het grootbrengen van één kind in sommige gebieden al heel moeilijk was, laat staan twee.

De speciale positie van tweelingen is niet anders dan in andere continenten, zegt Walter van Beek. “Tweelingen worden in alle culturen over de wereld opgemerkt, ge-

woonweg omdat het afwijkt van ‘het normale’. Er wordt overal ‘iets’ van ze gemaakt, goed of slecht.”

Een voorbeeld: rituelen bij de Kapsiki

Er is een rijke cultus rond tweelingen in Afrikaanse landen. In familiekring zijn er speciale lofzangen en rituelen die worden uitgevoerd rondom de geboorte van tweelingen. Bij de Kapsiki verloopt het als volgt.

Op de eerste dag wordt alle familie uitgenodigd om de tweeling welkom te heten. Er wordt een rituele maaltijd geserveerd met onder andere twee gierst korrels. De vader zorgt voor bepaald voedsel voor zijn vrouw en alles in tweevoud. Zo dient hij te zorgen voor twee helften van een stuk fruit en twee identieke kalebassen voor de baby's om uit te drinken. De hele kraamtijd moet hij voor twee kippen per dag zorgen voor de moeder van de tweeling. Omdat dit een opgave is, vraagt hij zijn mannelijke familieleden om hulp en zij hebben de plicht hem hierbij te helpen.

Ook de naamgeving is anders. “Jongens tweelingen worden meestal *Pimbi*, *mara* of *Puhu* genoemd, meisjes *Kwande* of *Kwalerha*. De vader en moeder krijgen ook een nieuwe naam. Vanaf de geboorte zullen zij *yitiya kwalerha* (vader van een tweeling) *myakwalerha* (moeder van een tweeling) heten.”

Ouders ontvangen een speciale armband: twee gelijkvormige banden met één band ertussen als symbool voor twee gelijksoortige mensen die apart zijn én verbonden (zie foto). Deze dragen zij voor de rest van hun leven. Het ouderschap van een tweeling brengt een speciale status mee en speciale ‘gunsten’. “Wanneer er bijvoorbeeld een beker bier wordt gedeeld tijdens een feestelijke ceremonie, mag de vader van de tweeling de eerste slok nemen, nog voor de chief van het dorp.”

Na de geboorte worden twee bomen geplant naast het dorp. Deze fungeren als representanten voor de twee kinderen. Niemand mag deze bomen aanraken, behalve de tweeling zelf. Wanneer een vrouw gaat trouwen, gebruikt ze hout van de boom voor het bouwen van haar toekomstige huis. “In speciale kleding gaat ze naar de boom. Voordat ze een tak afbreekt, offert ze een kip of een geit naast de boom en laat het bloed van het dier over de tak lopen.” Met deze rituele handeling zorgt ze voor bescherming en veiligheid.”

Tweelingen en religie

Bij een andere Afrikaanse groep, de Baoule in de Ivoorkust, gelooft men dat iedereen tweeling is. Elk mens heeft een wederhelft in ‘de hemel’. “Van deze wederhelft maak je een heel mooi beeld, die representeert ‘de partner in de hemel’ en krijgt een eigen plek in het huis,” zegt Van Beek.

Er is ook contact met de wederhelft. Zo gelooft men dat wanneer het in het dagelijks leven niet goed gaat, dit een teken van jouw wederhelft is: hij of zij heeft aandacht nodig. “Met een offer, bijvoorbeeld het slachten van een kip, of door een glaasje whiskey of een beetje snuiftabak ‘verwent’ men de partner en zorgt zo dat de rust in het dagelijks leven terug kan keren.”

Bij de Kapsiki zijn tweelingen ‘niet van deze wereld’, ze zijn ‘van de hemel’. “Waar bij de gewone mens de band met de hemel wordt verbroken bij de geboorte op aarde, blijft de band met de hemel bij tweelingen bestaan tijdens het verblijf op aarde.” Ze zijn kwetsbaar én machtig. Tweelingen hebben namelijk de macht van ‘het boze oog’. Men gelooft dat zij schorpioenen kunnen sturen. Wanneer iemand kwaad wil, kan een tweeling bewust of onbewust ervoor zorgen dat een schorpioen in zijn of haar huis belandt. “Tweelingen zelf zijn immuun voor de steek van een schorpioen, geloven de Kapsiki.”

Afrikaanse visie vs Westerse visie

In Afrika maakt men geen onderscheid binnen de groep tweelingen. Van Beek: “Tweelingen behoren tot de categorie ‘Tweelingen’, of je nu eeneiig of twee-eig bent, en van hetzelfde geslacht of niet.”

In het Westen is dit wel een belangrijk verschil. De verklaring hiervoor is de verschillende nadruk op identiteit. “In de Westerse cultuur is ieder mens een unieke persoonlijkheid. Dat wordt je geacht te zijn. Privacy is een groot goed en ieder heeft recht op eigen geheimen. In Afrika is de nadruk op identiteit niet zo sterk aanwezig.”

In Afrika ben je als persoon lid van een gemeenschap en groei je door initiatierites, het huwelijk en ouderschap naar een volwassen persoon. Een ander verschil is het belang van familie voor de omschrijving van jezelf als

individueel. “In het Westen heb je familie, in Afrika ben je je familie.”

Het vraagstuk van tweelingen is voor een Westerse samenleving dan ook heel anders dan voor Afrikanen. “Bij het Westen is de uitdaging voor de omgeving ‘Wie heb ik voor me?’ Het is een vraag omtrent identiteit. In Afrika is de uitdaging ‘Van wie zijn alle familierelaties?’ Omdat er twee personen op in hetzelfde knooppunt van relaties op hetzelfde tijdstip wordt geboren, is dit een uitdaging voor de samenleving. Ze lossen dit vraagstuk op door voor tweelingen een aparte categorie te maken in de samenleving.” Een ‘gedeelde’ persoonlijkheid hebben, zoals een tweelingkind heeft, is in Afrika eerder wenselijk dan onwenselijk. In het Westen moet ieder mens uniek zijn. In Afrika is dit niet zo relevant. Deze verschillende benadering is terug te zien in de opvoeding en in de literatuur over opvoeding. Boeken over het opvoeden van tweelingen, die bijna allemaal in de VS zijn geschreven, benadrukken het belang van het bevestigen van individualiteit. Ouders dienen sensitief te zijn voor de behoeften van elk kind apart. De auteurs waarschuwen voor een gelijke en zelfde benadering van de twee kinderen. Terwijl in Afrika een gelijke behandeling noodzakelijk is. Er wordt van ouders verwacht dat ze hier goed op letten. En het belang van gelijkheid wordt met veel rituelen en symbolen benadrukt. De visie op tweelingen is dus fundamenteel verschillend. In Afrika is de nadruk op ‘gemeenschappelijkheid en gelijkheid’ en in het Westen op ‘individualiteit en uniciteit’. “Tweelingen in Westerse samenlevingen, vooral de eeneiige, krijgen een opgave mee vanaf hun geboorte die ingewikkelder is dan de tweelingen in Afrika.”

Verder lezen? *Twins in African and Diaspora Cultures: Double Trouble, Twice Blessed*, Edited by Philip M. Peek.

Professor Walter van Beek

Hester van Wingerden
Trainer/coach Tweelingenpraktijk

